

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

19 noiembrie 2024*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 20 TFUE –
Cetățenia Uniunii – Articolul 21 TFUE – Dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul
statelor membre – Articolul 22 TFUE – Dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale,
precum și la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru de reședință în aceleași
condiții ca și resortisanții acelui stat – Cetățeni ai Uniunii care au reședința într-un stat membru
fără a avea cetățenia acestuia – Inexistența dreptului de a deveni membru al unui partid politic –
Articolele 2 și 10 TUE – Principiul democrației – Articolul 4 alineatul (2) TUE –
Respectarea identității naționale a statelor membre – Articolul 12 din Carta drepturilor
fundamentale a Uniunii – Rolul partidelor politice în exprimarea voinței cetățenilor
Uniunii Europene”

În cauza C-808/21,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul
articolului 258 TFUE, introdusă la 21 decembrie 2021,

Comisia Europeană, reprezentată de P. Ondrůšek, J. Tomkin și A. Szmytkowska, în calitate de
agenți,

reclamantă,

împotriva

Republicii Cehe, reprezentată de A. Edelmannová, T. Müller, M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de
agenți,

pârâtă,

susținută de:

Republica Polonă, reprezentată de B. Majczyna, E. Borawska-Kędzierska și A. Siwek-Ślusarek, în
calitate de agenți,

intervenientă,

CURTEA (Marea Cameră),

* Limba de procedură: ceha.

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul T. von Danwitz, vicepreședinte, doamna K. Jürimäe, domnul C. Lycourgos, doamna M. L. Arastey Sahún și domnii A. Kumin și D. Gratsias, președinți de cameră, și domnul E. Regan, doamna I. Ziemele (raportoare), domnul Z. Csehi și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: doamna C. Strömholm, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 septembrie 2023,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 ianuarie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin refuzul de a acorda cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă, dar care au reședința în Republica Cehă dreptul de a deveni membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice, Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 2 Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede la articolul 11, intitulat „Libertatea de întrunire și de asociere”:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranță publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.”
- 3 Articolul 16 din CEDO, intitulat „Restricții ale activității politice a străinilor”, prevede:

„Nicio dispoziție a articolelor 10, 11 și 14 nu poate fi considerată ca interzicând înaltelor părți contractante să impună restrângeri activității politice a străinilor.”

- 4 Articolul 3 din Protocolul adițional la CEDO, semnat la Paris la 20 martie 1952, intitulat „Dreptul la alegeri libere”, are următorul cuprins:

„În alte părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.”

Dreptul Uniunii

Tratatele UE și FUE

- 5 Articolul 2 TUE prevede:

„Uniunea [Europeană] se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

- 6 Articolul 4 alineatele (1) și (2) TUE are următorul cuprins:

„(1) În conformitate cu articolul 5, orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre.

(2) Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională. Aceasta respectă funcțiile esențiale ale statului și, în special, pe cele care au ca obiect asigurarea integrității sale teritoriale, menținerea ordinii publice și apărarea securității naționale. În special, securitatea națională rămâne responsabilitatea exclusivă a fiecărui stat membru.”

- 7 Articolul 5 alineatele (1) și (2) TUE prevede:

„(1) Delimitarea competențelor Uniunii este guvernată de principiul atribuirii. Exercitarea acestor competențe este reglementată de principiile subsidiarității și proporționalității.

(2) În temeiul principiului atribuirii, Uniunea acționează numai în limitele competențelor care i-au fost atribuite de statele membre prin tratate pentru realizarea obiectivelor stabilite prin aceste tratate. Orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre.”

- 8 Articolul 10 TUE prevede:

„(1) Funcționarea Uniunii se întemeiază pe principiul democrației reprezentative.

(2) Cetățenii sunt reprezentați direct, la nivelul Uniunii, în Parlamentul European.

Statele membre sunt reprezentate în Consiliul European de șefii lor de stat sau de guvern și în Consiliu [Uniunii Europene] de guvernele lor, care la rândul lor răspund în mod democratic fie în fața parlamentelor naționale, fie în fața cetățenilor lor.

(3) Orice cetățean are dreptul de a participa la viața democratică a Uniunii. Deciziile se iau în mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățean.

(4) Partidele politice la nivel european contribuie la formarea conștiinței politice europene și la exprimarea voinței cetățenilor Uniunii.”

9 Articolul 18 primul paragraf TFUE prevede:

„În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevăd, se interzice orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie sau naționalitate.”

10 Articolul 20 TFUE are următorul cuprins:

„(1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci se adaugă acesteia.

(2) Cetățenii Uniunii au drepturile și obligațiile prevăzute în tratate. Aceștia se bucură, printre altele, de:

[...]

(b) dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European, precum și la alegerile locale în statul membru unde își au reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat;

[...]

Aceste drepturi se exercită în condițiile și limitele definite prin tratate și prin măsurile adoptate pentru punerea în aplicare a acestora.”

11 Articolul 21 alineatul (1) TFUE prevede:

„Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de tratate și de dispozițiile adoptate în vederea aplicării acestora.”

12 Articolul 22 TFUE prevede:

„(1) Orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale din statul membru în care își are reședința în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat. Acest drept se va exercita în condițiile adoptate de Consiliu, hotărând în unanimitate în conformitate cu o procedură legislativă specială și după consultarea Parlamentului European; aceste norme de aplicare pot prevedea dispoziții derogatorii în cazul în care probleme specifice ale unui stat membru justifică acest lucru.

(2) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 223 alineatul (1) și dispozițiilor adoptate pentru aplicarea acestuia, orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia, are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat. Acest drept se va exercita în condițiile adoptate de Consiliu, hotărând în unanimitate în conformitate cu o procedură legislativă specială și după consultarea Parlamentului European;

aceste norme de aplicare pot prevedea dispoziții derogatorii în cazul în care probleme specifice ale unui stat membru justifică acest lucru.”

Carta

- 13 Articolul 12 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), intitulat „Libertatea de întrunire și de asociere”, are următorul cuprins:

„(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere la toate nivelurile și în special în domeniile politic, sindical și civic, ceea ce implică dreptul oricărei persoane de a înființa împreună cu alte persoane sindicate și de a se afilia la acestea pentru apărarea intereselor sale.

(2) Partidele politice la nivelul Uniunii contribuie la exprimarea voinței politice a cetățenilor Uniunii.”

- 14 Articolul 39 din cartă, intitulat „Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European”, prevede:

„(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.

(2) Membrii Parlamentului European sunt aleși prin vot universal direct, liber și secret.”

- 15 Articolul 40 din cartă, intitulat „Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale”, prevede:

„Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat.”

Directiva 93/109/CE

- 16 Directiva 93/109/CE a Consiliului din 6 decembrie 1993 de stabilire a normelor de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European pentru cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru în care nu sunt resortisanți (JO 1993, L 329, p. 34), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/1/UE a Consiliului din 20 decembrie 2012 (JO 2013, L 26, p. 27) (denumită în continuare „Directiva 93/109”), enunță în al treilea-al șaptelea considerent:

„întrucât dreptul de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European în statul membru de reședință, prevăzut la articolul 8b alineatul (2) [CE], constituie o aplicare a principiului nediscriminării între resortisanți și neresortisanți, precum și un corolar al dreptului la libera circulație și de ședere, prevăzut la articolul 8a [CE];

întrucât articolul 8b alineatul (2) [CE] nu se referă decât la posibilitatea exercitării dreptului de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European, fără a aduce atingere aplicării articolului 138 alineatul (3) [CE], care prevede stabilirea unei proceduri uniforme în toate statele membre în

privința acestor alegeri; întrucât acesta vizează în special desființarea condiției cetățeniei care, în prezent, este obligatorie în cea mai mare parte a statelor membre pentru exercitarea acestor drepturi;

întrucât aplicarea articolului 8b alineatul (2) [CE] nu presupune o armonizare a sistemelor electorale din statele membre și întrucât, de asemenea, pentru a ține seama de principiul proporționalității prevăzut la articolul 3[b] al treilea paragraf [CE], conținutul legislației comunitare în materie nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului menționat la articolul 8b alineatul (2) [CE];

întrucât articolul 8b alineatul (2) [CE] are ca obiect posibilitatea ca toți cetățenii Uniunii, fie că sunt sau nu resortisanți ai statului membru de reședință, să exercite dreptul de a alege și de a fi aleși pentru Parlamentul European în aceleași condiții; întrucât este necesar, în consecință, ca în special condițiile legate de durata rezidenței și dovada reședinței, valabile pentru neresortisanți, să fie identice cu cele aplicabile resortisanților din statul membru în cauză;

întrucât articolul 8b alineatul (2) [CE] prevede dreptul de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European în statul membru de reședință, fără ca acesta să înlocuiască dreptul de a alege și de a fi ales în statul membru în care cetățeanul european este resortisant; întrucât este importantă respectarea libertății de alegere a cetățenilor Uniunii referitor la statul membru în care vor să participe la alegerile europene, asigurându-se că nu există niciun abuz în ceea ce privește această libertate printr-un vot dublu sau o dublă candidatură”.

17 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 93/109:

„Prezenta directivă stabilește normele prin care cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru în care nu sunt resortisanți își pot exercita dreptul de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European.”

18 Articolul 10 alineatul (1) din această directivă prevede:

„La depunerea declarației de candidatură, fiecare persoană eligibilă comunitar are obligația de a aduce aceleași dovezi ca și un candidat resortisant. De asemenea, aceasta dă o declarație oficială care să precizeze:

- (a) cetățenia, data și locul nașterii, ultima adresă în statul membru de origine și adresa sa pe teritoriul electoral al statului membru de reședință;
- (b) că nu este, simultan, candidat la alegerile pentru Parlamentul European într-un alt stat membru;
- (c) în ce colectivitate locală sau circumscripție din statul membru de origine a fost înscris ultima dată pe lista electorală, după caz;
- (d) că nu a fost decăzut din dreptul de a fi ales în statul membru de origine în baza unei hotărâri judecătorești individuale sau a unei decizii administrative, cu condiția ca aceasta din urmă să poată face obiectul unor căi de atac.”

- 19 Potrivit articolului 11 alineatul (2) din directiva menționată:

„În caz de refuz al înscrierii pe lista electorală sau al respingerii candidaturii, persoana în cauză poate introduce acțiunile de recurs prevăzute de legislația statului membru de reședință pentru cazuri identice în care sunt implicați alegătorii și persoanele eligibile care sunt resortisanți.”

Directiva 94/80/CE

- 20 Al patrulea, al cincilea și al paisprezecelea considerent ale Directivei 94/80/CE a Consiliului din 19 decembrie 1994 de stabilire a normelor de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales la alegerile locale pentru cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru a cărui cetățenie nu o dețin (JO 1994, L 368, p. 38, Ediție specială, 20/vol. 1, p. 8) au următorul cuprins:

„întrucât aplicarea articolului 8b alineatul (1) [CE] nu presupune o armonizare globală a sistemelor electorale din statele membre; întrucât acesta are drept scop principal eliminarea condiției de cetățenie, care, în prezent, este cerută în cea mai mare parte a statelor membre pentru exercitarea dreptului de a alege și de a fi ales; întrucât, de asemenea, pentru a ține seama de principiul proporționalității prevăzut la articolul 3b al treilea paragraf [CE], conținutul legislației comunitare în materie nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivul prevăzut al articolului 8b alineatul (1) [CE];

întrucât articolul 8b alineatul (1) [CE] are ca obiect toți cetățenii Uniunii, fie că sunt sau nu sunt resortisanți în statul membru de reședință, care își pot exercita dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile locale în aceleași condiții, în statul respectiv; întrucât este necesar, în consecință, ca mai ales condițiile legate de durata rezidenței și de dovada reședinței valabile pentru neresortisanți să fie identice celor aplicabile, după caz, resortisanților din statul membru în cauză; întrucât cetățenii care nu sunt resortisanți nu trebuie să se conformeze unor condiții specifice, cu excepția cazului în care, în mod excepțional, tratamentul diferit al resortisanților și neresortisanților se justifică prin circumstanțele specifice acestora din urmă, care îi disting de primii;

[...]

întrucât cetățenia Uniunii are drept scop o mai bună integrare a cetățenilor Uniunii în țara gazdă și este, în acest context, conformă cu intențiile autorilor tratatului de a evita orice polarizare între listele de candidați – resortisanți și neresortisanți”.

- 21 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 94/80 prevede:

„Prezenta directivă stabilește normele prin care cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestui stat își pot exercita dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile locale.”

- 22 Articolul 8 alineatul (3) din această directivă are următorul cuprins:

„Alegătorul [...] care figurează pe o listă electorală rămâne înscris pe această listă, în aceleași condiții ca și alegătorii care sunt resortisanți, până la radierea sa din oficiu, pentru că nu mai îndeplinește condițiile necesare pentru a vota.

Alegătorii care au fost înscrși pe o listă electorală la cererea lor pot fi, de asemenea, radiați de pe această listă la cerere.

În cazul mutării reședinței într-o altă comunitate locală de bază din același stat membru, acest alegător este înscris pe lista electorală a acestei unități în aceleași condiții ca un alegător resortisant.”

- 23 Articolul 9 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„În momentul depunerii declarației de candidatură, fiecare persoană eligibilă menționată la articolul 3 are obligația de a aduce aceleași dovezi ca și un candidat resortisant. Statul membru de reședință poate impune ca ea să prezinte o declarație oficială precizându-și cetățenia și adresa din statul membru de reședință.”

- 24 Articolul 10 alineatul (2) din aceeași directivă prevede:

„În caz de neînscrisere pe lista electorală, de refuz al înscrierii pe lista electorală sau de respingere a candidaturii, persoana interesată poate introduce acțiunile prevăzute de legislația statului membru de reședință, valabile, în cazuri similare, pentru alegătorii și persoanele eligibile care sunt resortisanți ai acestui stat.”

Dreptul ceh

- 25 Articolul 1 din zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (Legea nr. 424/1991 privind asocierea în partide politice și în mișcări politice) astfel cum a fost modificată prin zákon č. 117/1994 Sb. (Legea nr. 117/1994) (denumită în continuare „Legea privind partidele și mișcările politice”), prevede la alineatul (1):

„Cetățenii au dreptul de a se asocia în partide politice și în mișcări politice (denumite în continuare «partide și mișcări politice»). Exercițarea acestui drept le permite cetățenilor să participe la viața politică a societății, în special la constituirea corpurilor legislative și a organelor colectivităților teritoriale regionale și locale [...]”

- 26 Articolul 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice prevede:

„Orice cetățean cu vârsta peste 18 ani poate adera la un partid sau la o mișcare; el nu poate adera însă decât la un singur partid sau la o singură mișcare.”

- 27 Potrivit articolului 20 alineatul (1) din zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů (Legea nr. 491/2001 privind alegerile pentru consiliile municipale și de modificare a anumitor legi), în versiunea aplicabilă prezentei acțiuni (denumită în continuare „Legea privind alegerile pentru consiliile municipale”):

„Pot constitui un partid electoral în temeiul prezentei legi partidele politice și mișcările politice înregistrate [...], ale căror activități nu au fost suspendate, precum și coalițiile lor, candidații independenți, asociațiile de candidați independenți sau asociațiile de partide politice sau de mișcări politice și de candidați independenți.”

- 28 Articolul 21 alineatul (1) din zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů (Legea nr. 62/2003 privind alegerile pentru Parlamentul European și de modificare a anumitor legi), în versiunea aplicabilă prezentei acțiuni (denumită în continuare „Legea privind alegerile pentru Parlamentul European”), prevede că listele de candidați la alegerile pentru Parlamentul European pot fi prezentate de partide și de mișcări politice înregistrate ale căror activități nu au fost suspendate, precum și de coalițiile lor.

29 Articolul 22 alineatele (2) și (3) din Legea privind alegerile pentru Parlamentul European prevede:

„(2) Lista candidaților trebuie să fie însoțită de documente justificative privind cetățenia candidatului și de o declarație semnată de candidat care să indice că acesta acceptă să candideze, că nu are cunoștință de obstacole în calea eligibilității sale, dacă este cazul, că aceste obstacole vor fi dispărut la data alegerilor pentru Parlamentul European și că nu a acceptat să figureze pe o altă listă de candidați la alegerile pentru Parlamentul European, nici chiar într-un alt stat membru. Candidatul va indica de asemenea în declarația sa locul său de reședință sau, în cazul în care este vorba despre un resortisant al unui alt stat membru, locul său de ședere și data sa de naștere. Declarația candidatului poate fi redactată în limba cehă sau în una dintre limbile de lucru ale Uniunii Europene în conformitate cu articolul 4.

(3) În cazul în care candidatul este resortisant al unui alt stat membru, pe lângă informațiile prevăzute la alineatul (2), el va indica în declarația sa locul său de naștere și adresa ultimului său loc de ședere în statul membru de origine, va anexa o declarație în care va indica faptul că nu a fost decăzut din dreptul de a fi ales în statul membru de origine printr-o hotărâre judecătorească sau printr-o decizie administrativă și va anexa la lista de candidați documentele menționate la alineatul (2) prima teză.”

Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

- 30 În cursul anului 2010, în cadrul sistemului EU Pilot, Comisia a informat Republica Cehă cu privire la îndoielile sale referitoare la compatibilitatea cu articolul 22 TFUE a faptului că numai resortisanții cehi puteau deveni membri ai unui partid politic.
- 31 Întrucât informațiile furnizate de Republica Cehă nu au înlăturat aceste îndoieli și a considerat că, prin faptul că permite numai resortisanților cehi să devină membri ai unui partid politic, Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE, la 22 noiembrie 2012, Comisia a adresat statului membru respectiv o scrisoare de punere în întârziere. Acesta a răspuns la 22 ianuarie 2013, contestând orice încălcare a dreptului Uniunii.
- 32 La 22 aprilie 2014, Comisia a emis un aviz motivat în care susținea în continuare că Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE prin faptul că a refuzat cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă, dar care au reședința pe teritoriul său drepturile de a înființa un partid sau o mișcare politică și de a deveni membri ai unui astfel de partid sau ai unei astfel de mișcări. În consecință, această instituție invita Republica Cehă să ia măsurile necesare pentru a se conforma respectivului aviz motivat în termen de două luni de la primirea sa.
- 33 În răspunsul transmis la 20 iunie 2014, Republica Cehă a arătat în esență că măsurile luate de acest stat membru trebuiau considerate proporționale și conforme cu dreptul Uniunii.
- 34 Printr-o scrisoare din 2 decembrie 2020, comisarul european pentru justiție a solicitat Republicii Cehe informații cu privire la evoluția poziției sale sau la eventualele modificări legislative intervenite pentru a garanta drepturile în cauză cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă și care au reședința pe teritoriul său.

- 35 Întrucât nu a primit niciun răspuns la această scrisoare, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune, restrângând obiectul său la neîndeplinirea de către statul membru menționat a obligațiilor care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE pentru motivul că ar rezerva dreptul de a deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice numai resortisanților cehi.
- 36 Prin decizia președintelui Curții din 19 mai 2022, a fost admisă cererea de intervenție în susținerea concluziilor Republicii Cehe formulată de Republica Polonă.

Cu privire la acțiune

Cu privire la admisibilitatea acțiunii

Argumentația părților

- 37 Republica Cehă invocă inadmisibilitatea prezentei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, întrucât neîndeplinirea obligațiilor imputată nu s-ar putea întemeia pe articolul 22 TFUE. Această dispoziție s-ar limita să aplice în cazul dreptului de a alege și de a fi ales principiul nediscriminării pe motiv de cetățenie, în timp ce calitatea de membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice ar fi un aspect diferit de condițiile de exercitare a acestui drept. Prin urmare, Comisia ar invoca în fapt, în susținerea acțiunii sale, încălcarea articolului 18 TFUE, precum și, referindu-se la limitări ale dreptului de asociere, încălcarea acestui drept, astfel cum este garantat la articolul 12 alineatul (1) din cartă.
- 38 În această privință, nu ar reieși în mod comprehensibil din cererea introductivă care sunt elementele de drept pe care se întemeiază acțiunea și dacă, pe lângă pretinsa încălcare a articolului 22 TFUE, Comisia reproșează de asemenea Republicii Cehe o încălcare a articolului 18 TFUE și a articolului 12 alineatul (1) din cartă.
- 39 Comisia nu ar fi respectat, așadar, cerințele care decurg din jurisprudența Curții potrivit cărora această instituție este obligată să expună în mod coerent și comprehensibil elementele esențiale de fapt și de drept pe care se întemeiază acțiunea, aceste elemente trebuind să corespundă celor care au fost invocate de instituția menționată în cadrul fazei precontencioase a procedurii. Comisia nu poate, în expunerea cererii sale introductive, să fundamenteze o pretinsă încălcare a dreptului Uniunii de către un stat membru pe dispoziții care nu sunt vizate în concluziile acestei cereri introductive și a căror încălcare nu a fost invocată în faza precontencioasă a procedurii.
- 40 Comisia contestă temeinicia acestei argumentații.

Aprecierea Curții

- 41 Trebuie amintit că obiectul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse în temeiul articolului 258 TFUE este stabilit prin avizul motivat al Comisiei, astfel încât acțiunea trebuie să se întemeieze pe aceleași motive și argumente ca acest aviz [Hotărârea din 28 iunie 2022, Comisia/Spania (Încălcarea dreptului Uniunii de către legiuitor), C-278/20, EU:C:2022:503, punctul 24 și jurisprudența citată].

- 42 În plus, din jurisprudența constantă referitoare la articolul 120 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții rezultă că orice cerere de sesizare trebuie să indice în mod clar și precis obiectul litigiului și expunerea sumară a motivelor invocate pentru a permite pârâtului să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite controlul. Rezultă că elementele esențiale de fapt și de drept pe care se întemeiază o acțiune trebuie să reiasă în mod coerent și comprehensibil din însuși textul cererii introductive, iar concluziile acesteia din urmă trebuie să fie formulate în mod neechivoc, pentru a evita ca Curtea să se pronunțe *ultra petita* sau să omită să se pronunțe asupra unei critici [Hotărârea din 8 martie 2022, Comisia/Regatul Unit (Combaterea fraudei privind subevaluarea), C-213/19, EU:C:2022:167, punctul 132 și jurisprudența citată].
- 43 Curtea a statuat de asemenea că, în cadrul unei acțiuni introduse în temeiul articolului 258 TFUE, aceasta trebuie să prezinte motivele în mod coerent și precis pentru a permite statului membru și Curții să determine cu exactitate întinderea încălcării imputate a dreptului Uniunii, condiție necesară pentru ca statul respectiv să poată invoca în mod util mijloacele sale de apărare, iar Curtea să poată verifica existența pretensei neîndepliniri a obligațiilor [Hotărârea din 8 martie 2022, Comisia/Regatul Unit (Combaterea fraudei privind subevaluarea), C-213/19, EU:C:2022:167, punctul 133 și jurisprudența citată].
- 44 În special, acțiunea formulată de Comisie trebuie să cuprindă o expunere coerentă și detaliată a rațiunilor care au determinat-o să ajungă la convingerea că statul membru interesat nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii [Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), C-204/21, EU:C:2023:442, punctul 190, precum și jurisprudența citată].
- 45 În ceea ce privește, în primul rând, obiectul prezentei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, Comisia a indicat în concluziile cererii de sesizare că reproșează Republicii Cehe încălcarea articolului 22 TFUE în măsura în care acest stat membru refuză cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă, dar care au reședința pe teritoriul său dreptul de a deveni membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice.
- 46 Or, această critică figura într-adevăr în scrisoarea de punere în întârziere, precum și în avizul motivat.
- 47 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentele Republicii Cehe potrivit cărora cererea de sesizare nu ar fi formulată în mod coerent, precum și comprehensibil și nu ar permite acestui stat membru să determine cu exactitate întinderea încălcării dreptului Uniunii imputate, trebuie arătat că reiese fără echivoc din concluziile cererii introductive menționate că Comisia reproșează Republicii Cehe că nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE, mai precis cerința potrivit căreia statele membre trebuie să garanteze cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia aceleași condiții ca cele aplicabile resortisanților statului membru respectiv în ceea ce privește dreptul de a candida la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European. Întrucât Comisia nu s-a referit la articolul 18 TFUE în cererea introductivă, nu se poate considera, așadar, că reproșează acestui stat membru o încălcare a acestui din urmă articol, iar nu a articolului 22 TFUE. Problema dacă articolul 22 TFUE conține efectiv o obligație de a permite cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia să devină membri ai unor partide și mișcări politice în statul respectiv constituie de altfel o problemă de fond, care trebuie apreciată în cadrul examinării temeiniciei pretensei neîndepliniri a obligațiilor.

- 48 În ceea ce privește articolul 12 din cartă, reiese la fel de clar din cererea introductivă că Comisia arată că articolul 22 TFUE trebuie interpretat în lumina acestei dispoziții din cartă, fără a invoca o încălcare autonomă a acesteia.
- 49 În consecință, nu se poate considera că cererea introductivă menționată este formulată în mod ambiguu și nu îndeplinește, cu privire la acest aspect, cerințele jurisprudenței amintite la punctele 42 și 43 din prezenta hotărâre.
- 50 În temeiul considerațiilor anterioare, excepția de inadmisibilitate trebuie respinsă.

Cu privire la fond

Argumentația părților

- 51 Comisia arată că articolul 22 TFUE garantează unui cetățean al Uniunii care are reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat. În consecință, Republica Cehă nu și-ar fi îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE întrucât Legea privind partidele și mișcările politice acordă dreptul de a deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice numai resortisanților cehi, iar cetățenii Uniunii care au reședința pe teritoriul statului membru menționat fără a avea cetățenia acestuia nu își pot exercita dreptul de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European în aceleași condiții ca și resortisanții cehi.
- 52 Articolul 22 TFUE ar enunța o obligație generală de egalitate de tratament și ar implica eliminarea cerinței cetățeniei ca o condiție a dreptului de a alege și de a fi ales la aceste alegeri, precum și eliminarea tuturor măsurilor susceptibile să împiedice cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia să își exercite dreptul de a fi aleși în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat membru. Acești cetățeni ai Uniunii ar trebui astfel să beneficieze de toate mijloacele existente în ordinea juridică națională care sunt la dispoziția candidaților naționali la alegerile menționate.
- 53 Or, în primul rând, partidele politice ar avea un rol fundamental în sistemele electorale ale statelor membre, având în vedere că acestea ar constitui forma esențială de participare la viața politică și mijlocul cel mai frecvent utilizat pentru a participa la alegeri în calitate de candidați. În plus, ar exista o legătură directă între apartenența la un partid politic și posibilitatea de a se prezenta cu succes și eficacitate la alegeri. În aceste împrejurări, faptul că cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia nu pot să devină membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice și să beneficieze astfel de numeroase avantaje, în special în ceea ce privește notorietatea, resursele umane și financiare, infrastructura organizațională și accesul la mass-media, pe care le-ar presupune o asemenea calitate de membru, ar compromite capacitatea lor de a se prezenta la alegeri în aceleași condiții ca și resortisanții cehi.
- 54 Chiar dacă un cetățean al Uniunii care are reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia s-ar putea prezenta pe lista unui partid sau a unei mișcări politice în calitate de candidat independent, el s-ar afla totuși într-o poziție mai puțin favorabilă decât cea a candidaților la alegeri care sunt membri ai partidului sau ai mișcării în discuție. Un asemenea cetățean al Uniunii nu ar avea, astfel, aceleași șanse de a ocupa un loc avantajos pe această listă și ar trebui să subscrie la un program la elaborarea căruia, în principiu, nu a participat. Însuși faptul că nu s-ar putea prezenta

pe lista menționată decât în calitate de candidat independent, în timp ce resortisanții cehi ar putea să facă acest lucru în calitate de membri ai acestui partid sau ai acestei mișcări, ar dovedi în sine că cetățenii Uniunii care au reședința în statul membru menționat fără a avea cetățenia sa nu se pot prezenta în calitate de candidați la alegeri în aceleași condiții ca și resortisanții cehi.

- 55 În al doilea rând, Comisia susține că conținutul și domeniul de aplicare material ale articolului 22 TFUE nu pot fi reduse numai la aspectele formale reglementate de Directivele 93/109 și 94/80, care au fost adoptate în temeiul articolului menționat. O asemenea interpretare nu s-ar reflecta nici în litera acestei dispoziții, nici în cea a Directivelor 93/109 și 94/80 și ar priva articolul 22 TFUE de efect util. Departea de a susține o interpretare restrictivă a domeniului de aplicare al obligației statelor membre care decurge din articolul 22 TFUE, Hotărârea din 12 septembrie 2006, Eman și Sevinger (C-300/04, EU:C:2006:545), ar evidenția importanța crucială a principiului nediscriminării pe motiv de cetățenie în interpretarea și aplicarea acestuia. Pe de altă parte, obligația de a asigura egalitatea de tratament care decurge din articolul 22 TFUE nu ar fi repusă în discuție de absența, în cuprinsul dispoziției respective, a unei liste exhaustive a condițiilor care trebuie îndeplinite în acest scop.
- 56 În al treilea rând, Comisia arată că, deși este în prezent de competența statelor membre să reglementeze aspectele referitoare la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European care nu sunt armonizate la nivelul Uniunii, aceste state trebuie să își exercite competențele cu respectarea dreptului Uniunii. O măsură națională susceptibilă să restrângă exercitarea unuia dintre drepturile care decurg din statutul de cetățean al Uniunii, precum dreptul de a fi ales la aceste alegeri, nu ar putea fi justificată de interesul general decât dacă măsura respectivă este compatibilă cu drepturile fundamentale garantate de dreptul Uniunii, situație care nu s-ar regăsi în speță.
- 57 În al patrulea rând, potrivit Comisiei, articolul 20 alineatul (2) litera (b) și articolul 22 TFUE trebuie interpretate în lumina dispozițiilor cartei, în special ale articolului 12 alineatul (1) din aceasta, al căror mod de redactare corespunde cu cel al articolului 11 din CEDO.
- 58 Privarea de dreptul de a deveni membru al unui partid politic ar fi o restrângere a dreptului fundamental la libertatea de asociere și nu ar putea depăși, conform articolului 52 alineatul (3) din cartă, restrângerile admise de CEDO. Motivele enunțate la articolul 11 alineatul (2) din CEDO care pot justifica o restrângere a dreptului la libertatea de asociere nu s-ar aplica în speță. În plus, din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 27 aprilie 1995, Piermont împotriva Franței (CE:ECHR:1995:0427JUD001577389, § 64), ar reieși că statele membre nu se pot prevala de articolul 16 din CEDO în privința resortisanților altor state membre care își valorifică drepturile conferite de tratate, cu atât mai mult cu cât noțiunea de „cetățenie a Uniunii” ar fi în prezent definită în mod expres în tratate și ar conferi drepturi cetățenilor Uniunii.
- 59 În al cincilea rând, Comisia susține că rolul esențial al partidelor și al mișcărilor politice în contextul alegerilor legislative naționale nu justifică o interpretare restrictivă a articolului 22 TFUE și că interdicția de a deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice nu poate fi justificată de obiectivul de a evita orice ingerință în afacerile naționale și orice atingere adusă identității naționale.
- 60 Pe de o parte, drepturile politice ar fi fost incluse în dispozițiile Tratatului FUE referitoare la cetățenie cu obiectivul de a garanta că cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia se pot integra și pot avea un rol politic activ în statul membru

respectiv în ceea ce privește alegerile locale și alegerile pentru Parlamentul European. Or, legislația cehă privind partidele și mișcările politice s-ar limita să acorde unor astfel de cetățeni ai Uniunii același statut cu cel de care beneficiază resortisanții unor țări terțe.

- 61 Pe de altă parte, statele membre ar fi libere să rezerve resortisanților lor dreptul de a fi aleși la alegerile naționale sau, în anumite cazuri, regionale ori să adopte norme speciale care să aibă ca efect restrângerea drepturilor conferite cetățenilor Uniunii care au reședința în respectivele state membre fără a avea cetățenia acestora în calitatea lor de membru al unui partid sau al unei mișcări politice, fără ca domeniul de aplicare al măsurilor în cauză să meargă până la compromiterea egalității condițiilor de participare a acestora la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European. În schimb, o interdicție generală aplicabilă unor astfel de cetățeni ai Uniunii de a deveni membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice care participă activ atât la alegerile locale, cât și la cele legislative sau europene s-ar extinde în mod vădit și la domenii în care dreptul la egalitate de tratament este consacrat și ar fi mai restrictivă decât o limitare a participării lor la anumite decizii ale partidului sau ale mișcării politice în cauză.
- 62 Interpretarea articolului 22 TFUE susținută de Comisie nu ar aduce atingere principiului respectării identității naționale, având în vedere că, pe de o parte, articolul 4 alineatul (2) TUE ar trebui interpretat în conformitate cu celelalte dispoziții ale tratatelor, inclusiv cu articolul 22 TFUE, și că, pe de altă parte, acest din urmă articol s-ar aplica numai alegerilor locale și alegerilor pentru Parlamentul European, iar nu alegerilor legislative naționale. Domeniul de aplicare al articolului 22 TFUE nu poate fi restrâns în temeiul articolului 4 alineatul (2) TUE și nu poate permite o discriminare directă a cetățenilor Uniunii pe motiv de cetățenie.
- 63 În orice caz, Republica Cehă nu ar fi furnizat nicio dovadă a faptului că posibilitatea cetățenilor Uniunii care au reședința în acest stat membru fără a avea cetățenia acestuia, care doresc să candideze la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru menționat, de a deveni membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice ar constitui o amenințare pentru identitatea națională a statului membru menționat.
- 64 În al șaselea rând, Comisia arată că, în cadrul unei acțiuni privind o încălcare a dreptului Uniunii ca urmare a unei legislații naționale, iar nu a unei aplicări incorecte a dreptului Uniunii, Comisia nu este obligată să furnizeze Curții date statistice privind numărul de cetățeni ai Uniunii care, în practică, au suferit un prejudiciu ca urmare a acestei legislații, o dovadă a efectelor negative ale unei măsuri discriminatorii de natură disuasivă fiind de altfel practic imposibil de prezentat.
- 65 Datele statistice furnizate de Republica Cehă care urmăresc să demonstreze că, în fapt, situația din acest stat membru este conformă cu articolul 22 TFUE ar fi de asemenea lipsite de relevanță pentru acest motiv.
- 66 În orice caz, datele statistice prezentate de Republica Cehă ar privi în mod general „persoanele fără afiliere politică”, fără a fi posibil să se identifice dintre acestea numărul de cetățeni ai Uniunii care au reședința în statul membru în discuție fără a avea cetățenia sa. Or, situația acestora din urmă ar fi specifică, întrucât ar fi, prin definiție, mai puțin cunoscute în statul membru gazdă și ar avea, așadar, un interes mai mare să devină membri ai unor partide sau mișcări politice consolidate, ale căror valori și orientare politică sunt notorii și ale căror infrastructuri de campanie electorală sunt rodite. Nu ar fi posibil nici să se deducă din aceste date numărul de cereri de înscriere a unor astfel de cetățeni ai Uniunii pe listele unor partide sau ale unor coaliții de partide care au fost respinse.

- 67 Datele menționate ar relativiza sau chiar ar contrazice afirmația Republicii Cehe potrivit căreia șansele unui candidat înscris pe o listă a unui partid sau a unei mișcări politice de a fi ales ar fi perfect comparabile indiferent dacă este vorba despre un candidat independent sau despre un membru al partidului sau mișcării respective. Astfel, din aceste date ar rezulta că, în ceea ce privește alegerile pentru Parlamentul European organizate între anul 2004 și anul 2019, marea majoritate a candidaților s-au prezentat în calitate de membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice și că în trei dintre cele patru alegeri pentru Parlamentul European organizate în această perioadă proporția de aleși ar fi fost mai mică în cazul candidaților care nu erau membri ai unui asemenea partid sau ai unei asemenea mișcări decât în rândul celor care erau membri. Candidații independenți aleși în Parlamentul European ar fi foarte adesea personalități care beneficiază de o notorietate și o popularitate excepționale, iar existența unui singur caz în care un cetățean al Uniunii care locuiește în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia a fost ales în Parlamentul European nu ar fi reprezentativă și nu poate infirma existența unei discriminări *de iure*.
- 68 În ceea ce privește alegerile locale, potrivit Comisiei, dacă se poate considera, așa cum susține Republica Cehă, că, ținând seama de dimensiunea locală a acestor alegeri, alegătorii au tendința de a privilegia persoane cunoscute la acest nivel, ceea ce estompează într-o oarecare măsură interesul lor de a candida în calitate de membru al unui partid sau al unei mișcări politice mai curând decât în calitate de candidat independent, o asemenea considerație nu este pertinentă decât dacă persoanele respective sunt resortisanți ai statului membru în cauză. Astfel, cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia ar fi, prin definiție, mai puțin cunoscuți la nivel local și ar avea mai multe șanse să fie aleși dacă ar avea posibilitatea de a candida în calitate de membri ai unui partid politic.
- 69 În sfârșit, deși alegerile locale din Republica Cehă ar fi de asemenea deschise grupărilor de candidați fără afiliere politică, precum și grupărilor de partide politice și de candidați fără afiliere politică, iar modalitățile de scrutin ar permite fiecărui alegător să dispună de tot atâtea voturi câți membri în consiliul municipal, ceea ce ar crește șansele diferiților candidați de a fi aleși, aceasta nu ar elimina nicidecum discriminarea la care ar fi supuși cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia. În plus, în conformitate cu articolul 21 alineatul (4) din Legea privind alegerile pentru consiliile municipale, candidații independenți, spre deosebire de cei prezentați de partide și mișcări politice, ar trebui să depună o petiție care să le susțină candidatura, semnată de un anumit număr de alegători, în funcție de dimensiunea localității în care se prezintă.
- 70 Republica Cehă, susținută de Republica Polonă, arată, în primul rând, că problema dobândirii calității de membru al unui partid politic nu intră sub incidența articolului 22 TFUE. O asemenea concluzie ar decurge din modul de redactare a acestui articol, care nu ar face referire la condițiile pentru a deveni membru al unui partid politic și nu ar permite să se deducă faptul că articolul menționat include dreptul cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia de a fi membri ai partidelor politice. Acest lucru ar fi confirmat de interpretarea istorică, sistematică și teleologică a articolului 22 TFUE, precum și de jurisprudența Curții și în special de Hotărârea din 12 septembrie 2006, Eman și Sevinger (C-300/04, EU:C:2006:545, punctul 53), din care ar rezulta că articolul menționat se limitează să aplice principiul nediscriminării pe motiv de cetățenie în privința dreptului de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European și că nu ar acoperi alte măsuri naționale referitoare la alegeri.

- 71 Expresia „exercita[t] în condițiile adoptate de Consiliu” care figurează la articolul 22 TFUE ar implica faptul că exercitarea drepturilor de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European ar fi condiționată de adoptarea unor dispoziții de drept derivat, acest articol neputând fi aplicat în mod autonom, în afara cadrului de drept derivat relevant. Or, legiuitorul Uniunii, prin adoptarea Directivelor 93/109 și 94/80 în temeiul articolului 22 TFUE, ar fi considerat că aspectele reglementate de acestea sunt cele care sunt necesare pentru respectarea articolului menționat. Întrucât aceste directive se abțin să reglementeze alte aspecte, printre care dobândirea calității de membru al unui partid politic de către cetățeni ai Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia, domeniile lor de aplicare materiale respective ar confirma în mod clar că aceste alte aspecte nu figurează printre „aceleași condiții”, în sensul articolului 22 TFUE, de care trebuie să poată beneficia respectivii cetățeni ai Uniunii în raport cu resortisanții statului lor membru de reședință. Din considerentele Directivelor 93/109 și 94/80 ar rezulta că intenția legiuitorului Uniunii ar fi fost numai aceea de a interzice condiția cetățeniei pentru exercitarea dreptului de a alege și de a fi ales, iar aceste directive nu ar face nicidecum aluzie la posibilitatea ca dreptul prevăzut la articolul 22 TFUE să aibă vreun impact asupra condițiilor în care astfel de cetățeni ai Uniunii pot deveni membri ai unui partid politic.
- 72 Potrivit Republicii Cehe, spre deosebire de articolul 18 TFUE, care ar consacra interdicția generală a discriminării pe motiv de cetățenie, articolul 22 TFUE, ca dispoziție specială, nu s-ar aplica unui cetățean al Uniunii decât după ce acesta din urmă a obținut eventual statutul de alegător sau de candidat la alegeri. Or, faptul că o persoană poate deveni membră a unui partid politic nu ar implica totuși că aceasta va candida la alegerile locale sau la alegerile pentru Parlamentul European sau va fi desemnată ca atare pe listele partidului politic, motiv pentru care problema generală a dobândirii calității de membru al unui partid politic nu poate intra sub incidența articolului 22 TFUE.
- 73 Articolul 22 TFUE ar constitui o excepție de la restricțiile pe care le pot impune statele membre activității politice a resortisanților străini, recunoscute de asemenea la articolul 16 din CEDO.
- 74 În acest context, chiar dacă ar trebui reținut argumentul Comisiei potrivit căruia această din urmă dispoziție nu poate fi invocată pentru a limita activitățile politice ale cetățenilor Uniunii în cadrul exercitării drepturilor care le sunt recunoscute de tratate, nimic nu ar împiedica un stat membru să restrângă participarea resortisanților străini la activități politice care ar depăși cu mult exercitarea acestui drept de a alege și de a fi aleși.
- 75 În consecință, articolul 22 TFUE nu poate fi interpretat în sens larg, astfel încât să se reducă domeniul de aplicare al articolului 4 alineatul (2) TUE. Or, reglementarea aferentă funcționării partidelor politice ar fi piatra de temelie a structurilor politice și constituționale ale statelor membre, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului ar recunoaște rolul fundamental al partidelor politice în cadrul alegerilor legislative naționale. Având în vedere că dreptul Uniunii nu ar interzice unui stat membru să rezerve numai resortisanților săi posibilitatea de a se prezenta la aceste alegeri, ar fi logic ca același drept să nu interzică unui stat membru nici să limiteze în același mod posibilitatea resortisanților altor state membre de a participa la „platforma-cheie” pentru activitatea politică la nivel național pe care o constituie partidele politice. O asemenea concluzie ar decurge și din dreptul recunoscut statelor membre la articolul 5 alineatul (3) din Directiva 94/80 de a rezerva numai resortisanților lor posturile din organele executive locale.

- 76 Republica Polonă adaugă în această privință că interpretarea articolului 22 TFUE susținută de Comisie ar avea drept consecință ca cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia să aibă dreptul de a participa în mod permanent și fără restricții la viața politică a acestui stat membru, pe care articolul menționat nu l-ar conferi. Ar fi în principiu de competența exclusivă a statelor membre să stabilească normele de funcționare, structura și obiectivele partidelor politice care își desfășoară activitatea pe teritoriul lor. În consecință, interpretarea articolului 22 TFUE propusă de Comisie ar fi contrară principiului atribuirii, astfel cum este prevăzut la articolul 5 alineatul (2) TUE. O asemenea interpretare ar conduce, în plus, la aplicarea dispozițiilor tratatelor în domeniul competențelor care revin statelor membre, ceea ce ar încălca articolul 4 alineatele (1) și (2) TUE.
- 77 În al doilea rând, cu titlu subsidiar, Republica Cehă, susținută de Republica Polonă, arată că, deși nu permite cetățenilor Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acestuia să devină membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice, dreptul ceh pune în aplicare pe deplin drepturile garantate la articolul 22 TFUE.
- 78 Expresia „în aceleași condiții”, în sensul acestei dispoziții, ar însemna că cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia trebuie să aibă posibilitatea de a-și exercita dreptul de a alege și de a fi aleși în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat membru și că trebuie să dispună de aceleași căi de atac. O astfel de interpretare ar decurge, pe de o parte, din al șaselea considerent al Directivei 93/109, precum și din articolul 10 alineatul (1) și din articolul 11 alineatul (2) din această directivă și, pe de altă parte, din al cincilea considerent al Directivei 94/80, precum și din articolul 8 alineatul (3), din articolul 9 alineatul (1) și din articolul 10 alineatul (2) din această din urmă directivă. Ea ar fi pusă în aplicare pe deplin în dreptul ceh.
- 79 Posibilitatea unei persoane de a candida la alegeri pe listele partidelor politice sau ale coalițiilor partidelor politice nu ar fi condiționată de calitatea sa de membru al vreunui partid sau al vreunei mișcări politice și ar corespunde unei practici curente în Republica Cehă.
- 80 Din jurisprudența Curții ar rezulta că Comisia este obligată să își dovedească afirmațiile potrivit cărora candidații la alegeri care nu sunt prezentați de un partid sau de o mișcare politică se află într-o situație mai puțin favorabilă decât cei care sunt și dispun de mai puține șanse de a fi aleși, fără a se putea întemeia pe vreo prezumție cu privire la acest aspect.
- 81 În orice caz, aceste afirmații ar fi dezmințite în fapt, astfel cum ar demonstra datele statistice furnizate de Republica Cehă. Datele statistice respective ar indica faptul că candidații fără afiliere politică sunt numeroși în acest stat membru, că nu sunt în niciun fel dezavantajați în timpul alegerilor, că statutul lor nu diferă în funcție de cetățenie și că se pot prezenta pe listele partidelor politice sau ale coalițiilor acestora, inclusiv pe primele poziții, și pot beneficia, așadar, pe deplin de reputația acestor partide. Succesul unui candidat la alegeri nu ar depinde de calitatea sa de membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice, ci mai degrabă de factori precum opiniile și personalitatea sa.
- 82 Astfel, la alegerile pentru Parlamentul European care s-au desfășurat în Republica Cehă în cursul anilor 2004, 2009, 2014 și 2019, listele partidelor politice, inclusiv ale partidelor politice principale, sau ale coalițiilor de partide politice ar fi conținut în proporție de cel puțin 30 % candidați fără afiliere politică. Acești candidați ar fi beneficiat de o poziție, adesea în fruntea listei, și de un sprijin suficient de puternic pentru a fi aleși, ceea ce ar demonstra de asemenea influența lor asupra definirii și realizării priorităților programului respectivelor partide sau coaliții de partide.

Astfel, la alegerile pentru Parlamentul European care s-au desfășurat în Republica Cehă în cursul anului 2004, ar fi fost ales un resortisant german care se prezenta la alegerile respective în acest stat membru.

- 83 În ceea ce privește alegerile locale care au avut loc în Republica Cehă în cursul anilor 2006, 2010, 2014 și 2018, candidații fără afiliere politică ar fi reprezentat majoritatea covârșitoare a candidaților și a aleșilor și în special ar fi figurat, în proporție ridicată, pe primele locuri ale listelor partidelor politice principale. Candidați fără afiliere politică s-ar fi poziționat în fruntea listei și ar fi fost aleși și în marile orașe, în special în Praga, în cursul anilor 2010 și 2014.
- 84 În plus, în conformitate cu articolul 20 alineatul (1) din Legea privind alegerile pentru consiliile municipale, pot participa printre altele la alegerile locale candidați independenți, grupări de candidați independenți ori grupări de partide politice sau de mișcări politice și de candidați independenți. Potrivit articolului 34 din această lege, un alegător dispune de tot atâtea voturi câți consilieri municipali care urmează să fie aleși și poate vota în favoarea unor candidați determinați, care figurează pe diferite liste. Prin urmare, un alegător nu ar fi obligat să voteze pentru o singură listă, ci ar avea posibilitatea de a vota candidați specifici, indiferent de lista pe care aceștia figurează. La alegerile locale, personalitatea diferiților candidați ar avea un rol preponderent, astfel încât faptul că sunt sau nu membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice ar avea mai puțină importanță.
- 85 Comisia nu poate relativiza succesul candidaților fără afiliere politică la alegerile locale din Republica Cehă afirmând că era vorba despre personalități de prim plan sau pretinde că cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia pot fi mai puțin cunoscuți, ceea ce ar justifica cu atât mai mult ca ei să se poată prezenta la aceste alegeri ca membri ai unui partid politic pentru a avea o șansă de a fi aleși. Personalitatea unui candidat ar fi un factor deosebit de important nu numai la alegerile locale, unde sunt aleși reprezentanții la nivelul cel mai apropiat de cetățeni, ci și la alegerile pentru Parlamentul European, în special în ceea ce privește statele membre care au mai puțini deputați în Parlamentul European. Un cetățean al Uniunii care are reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia ar avea exact aceeași șansă să își valorifice calitățile personale ca un resortisant al acestui stat membru și faptul că un astfel de cetățean al Uniunii, care nu era foarte cunoscut în statul membru menționat anterior alegerii sale, a fost ales în Parlamentul European nu poate fi calificat drept „caz izolat”, așa cum ar susține totuși Comisia. Dimpotrivă, acest lucru ar demonstra că asemenea cetățeni ai Uniunii sunt pe deplin în măsură să se prezinte la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European și să fie aleși, chiar fără a fi membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice.
- 86 În al treilea rând, potrivit Republicii Cehe, legislația națională care are ca efect să împiedice cetățenii Uniunii care au reședința în acest stat membru fără a avea cetățenia sa să devină membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice urmărește să asigure protecția sistemului politic și constituțional al statului membru menționat și, prin urmare, să asigure respectarea identității naționale, în sensul articolului 4 alineatul (2) TUE, rezervând astfel cetățenilor cehi dreptul de a participa la o „platformă-cheie” pentru activitatea politică națională. Măsura aleasă pentru a garanta respectarea acestei identități ar fi coerentă atât în raport cu obiectivul principal al partidelor și mișcărilor politice, care ar fi acela de a influența politica statului la cel mai înalt nivel posibil, cât și prin faptul că, în cazul alegerilor locale și al alegerilor pentru Parlamentul European, calitatea de membru al unui partid sau al unei mișcări politice nu ar fi nici o condiție pentru a candida la alegeri, nici, *a fortiori*, o garanție de a fi ales. O asemenea măsură ar fi

adecvată și nu ar aduce atingere substanței dreptului de a alege și de a fi ales prevăzut la articolul 22 TFUE. Ea ar permite în practică cetățenilor Uniunii care au reședința în statul membru respectiv fără a avea cetățenia sa să își exercite pe deplin acest drept.

- 87 Obiectivul legitim urmărit de legislația cehă nu ar putea fi atins prin intermediul unei măsuri mai puțin constrângătoare. Autorizarea cetățenilor Uniunii care au reședința în statul membru menționat fără a avea cetățenia sa să devină membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice, dar cu limitarea drepturilor lor în calitate de membri ai acestuia prin asocierea lor cu deciziile legate de alegerile locale sau de alegerile pentru Parlamentul European nu ar fi posibilă, întrucât aceasta ar însemna că ei nu ar putea participa decât la o parte marginală a activității respectivului partid sau a respectivei mișcări și că ar fi excluși din toate celelalte aspecte ale activității lor. Pe de o parte, Republica Cehă, susținută de Republica Polonă, arată că o astfel de reglementare ar fi contrară principiului fundamental al egalității de tratament a membrilor unui partid politic și, pe de altă parte, nu ar oferi acestor cetățeni ai Uniunii poziția puternică în partidul politic pe care Comisia o consideră în mod eronat ca fiind necesară. De altfel, Comisia nu ar fi precizat nici în avizul motivat care ar fi măsurile mai puțin restrictive pe care Republica Cehă le-ar fi putut adopta în această privință.
- 88 În sfârșit, Republica Cehă, susținută de Republica Polonă, arată că, potrivit jurisprudenței Curții, în lipsa unor dispoziții specifice ale Tratatului FUE referitoare la dreptul cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia de a fi membri ai unor partide politice, revine statelor membre sarcina de a adopta normele cel mai bine adaptate sistemului lor constituțional.

Aprecierea Curții

- 89 Prin acțiunea formulată, Comisia solicită Curții să constate că, prin faptul că a refuzat cetățenilor Uniunii care au reședința pe teritoriul Republicii Cehe fără a avea cetățenia acestuia dreptul de a deveni membri ai unui partid politic sau ai unei mișcări politice, statul membru menționat nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE.
- 90 Pentru a examina temeinicia acestei acțiuni, trebuie să se determine domeniul de aplicare al articolului 22 TFUE înainte de a aprecia dacă diferența de tratament instituită astfel de legislația cehă pe motiv de cetățenie, în ceea ce privește posibilitatea de a deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice, este interzisă de această dispoziție sau poate fi eventual justificată de motive legate de respectarea identității naționale a unui stat membru.

– Cu privire la domeniul de aplicare al articolului 22 TFUE

- 91 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, la interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia și de obiectivele pe care le urmărește, ci și de contextul său. Geneza unei dispoziții a dreptului Uniunii poate de asemenea să ofere elemente relevante pentru interpretarea acesteia [Hotărârea din 14 iulie 2022, Italia și Comune di Milano/Consiliul (Sediul Agenției Europene pentru Medicamente), C-59/18 și C-182/18, EU:C:2022:567, punctul 67, precum și jurisprudența citată].

- 92 În primul rând, potrivit formulării articolului 22 TFUE, cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru și care nu sunt resortisanți ai acestuia beneficiază de dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European în aceleași condiții ca și resortisanții acestui din urmă stat membru și aceste drepturi se vor exercita în condițiile adoptate de Consiliu.
- 93 Modul de redactare a articolului 22 TFUE nu conține nicio trimitere la condițiile referitoare la dobândirea calității de membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice.
- 94 În schimb, din modul de redactare menționat reiese mai întâi că dreptul de a alege și de a fi ales conferit cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru al cărui resortisanți nu sunt privește alegerile locale și alegerile pentru Parlamentul European în statul membru respectiv.
- 95 Rezultă, în continuare, că acești cetățeni ai Uniunii beneficiază de acest drept „în aceleași condiții” ca și resortisanții statului membru în care au reședința. Făcând trimitere la condițiile privind dreptul de a alege și de a fi ales aplicabile resortisanților statului membru de reședință al unui asemenea cetățean al Uniunii, articolul 22 TFUE instituie interdicția ca acest stat membru să supună exercitarea acestui drept de către cetățeanul Uniunii altor condiții decât cele care sunt aplicabile propriilor resortisanți.
- 96 Această dispoziție stabilește astfel o normă specială privind nediscriminarea pe motiv de cetățenie aplicabilă exercitării dreptului de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 septembrie 2006, Spania/Regatul Unit, C-145/04, EU:C:2006:543, punctul 66, Hotărârea din 12 septembrie 2006, Eman și Sevinger, C-300/04, EU:C:2006:545, punctul 53, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2015, Delvigne, C-650/13, EU:C:2015:648, punctul 42) și, în consecință, se aplică oricărei măsuri naționale care operează o diferență de tratament care poate aduce atingere exercitării efective a acestor drepturi.
- 97 În plus, este necesar să se arate că această normă privind nediscriminarea nu este decât expresia specifică a principiului general al egalității, care face parte dintre principiile fundamentale ale dreptului Uniunii [a se vedea prin analogie Hotărârea din 20 februarie 2024, X (Lipsa motivelor de reziliere), C-715/20, EU:C:2024:139, punctul 43 și jurisprudența citată].
- 98 În conformitate cu o jurisprudență constantă, articolul 18 primul paragraf TFUE nu are vocația de a se aplica în mod autonom decât în situații reglementate de dreptul Uniunii pentru care Tratatul FUE nu prevede norme speciale de nediscriminare (Hotărârea din 15 iulie 2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, punctul 65).
- 99 Prin urmare, Republica Cehă nu poate susține în mod valabil că legislația națională vizată de cererea introductivă a Comisiei intră sub incidența articolului 18 primul paragraf TFUE, iar nu a articolului 22 TFUE, care nu s-ar aplica unui cetățean al Uniunii care are reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia decât din momentul în care a obținut statutul de alegător sau de candidat la alegeri.
- 100 În sfârșit, din modul de redactare a articolului 22 TFUE reiese că aceste drepturi de a alege și de a fi ales se exercită în condițiile adoptate de Consiliu.

- 101 În această privință, Directivele 93/109 și 94/80, care au fost adoptate în temeiul articolului 8b CE, devenit articolul 22 TFUE, stabilesc modalitățile de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European și, respectiv, la alegerile locale.
- 102 Desigur, aceste directive, care, astfel cum reiese din al cincilea considerent al Directivei 93/109 și din al patrulea considerent al Directivei 94/80, nu realizează o armonizare exhaustivă a regimurilor electorale ale statelor membre, nu conțin dispoziții privind condițiile referitoare la dobândirea de către cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia a calității de membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice.
- 103 Totuși, domeniul de aplicare al acestor directive nu poate, nici măcar implicit, să limiteze întinderea drepturilor și a obligațiilor care decurg din articolul 22 TFUE. În acest din urmă sens, trebuie, astfel, să se arate că norma specială privind nediscriminarea pe motiv de cetățenie care figurează în această dispoziție este enunțată în termeni generali și că, potrivit însuși modului de redactare a articolului 22 TFUE, numai exercitarea drepturilor de a alege și de a fi ales consacrate în cuprinsul acestuia este supusă condițiilor adoptate de Consiliu. Deși condițiile menționate pot, desigur, „prevedea dispoziții derogatorii în cazul în care probleme specifice ale unui stat membru justifică acest lucru”, ele nu pot, în schimb, în afara acestei ipoteze speciale, să aibă ca efect compromiterea în general a efectului util al drepturilor respective.
- 104 În această privință, deși, în lipsa unor dispoziții speciale referitoare la condițiile în care cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia pot deveni membri ai unor partide politice sau ai unor mișcări politice în statul membru în cauză, stabilirea condițiilor respective este de competența statelor membre, în exercitarea competenței menționate, acestea din urmă trebuie să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii [a se vedea prin analogie Hotărârea din 2 martie 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, punctul 41 și jurisprudența citată, Hotărârea din 14 decembrie 2021, Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”, C-490/20, EU:C:2021:1008, punctul 38, Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), C-204/21, EU:C:2023:442, punctul 63, precum și Hotărârea din 5 septembrie 2023, Udlændinge- og Integrationsministeriet (Pierderea cetățeniei daneze), C-689/21, EU:C:2023:626, punctul 30 și jurisprudența citată].
- 105 Astfel, conformându-se modalităților stabilite de directivele menționate, un stat membru nu poate, în afara domeniilor reglementate de acestea, să supună un cetățean al Uniunii cu reședința în statul membru respectiv fără a avea cetățenia acestuia unor dispoziții naționale care introduc o diferență de tratament în exercitarea drepturilor pe care i le conferă articolul 22 TFUE, în caz contrar repunându-se în discuție efectul util al normei privind nediscriminarea pe motiv de cetățenie înscrisă la articolul amintit (a se vedea prin analogie, în ceea ce privește articolul 21 alineatul (1) TFUE, Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 54, precum și Hotărârea din 27 iunie 2018, Altiner și Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, punctul 26).
- 106 În consecință, nici lipsa din Directivele 93/109 și 94/80 a unor dispoziții referitoare la condițiile în care cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia pot deveni membri ai unor partide sau mișcări politice în acest stat membru, nici principiul potrivit căruia orice competență care nu este atribuită Uniunii prin tratate aparține statelor membre, consacrat la articolul 4 alineatul (1) și la articolul 5 alineatul (2) TUE, nu permit să se concluzioneze că stabilirea condițiilor pentru dobândirea calității de membru al unui partid sau al unei mișcări politice nu intră în domeniul de aplicare al articolului 22 TFUE.

- 107 În ceea ce privește, în al doilea rând, contextul în care se înscrie articolul 22 TFUE, este necesară raportarea atât la celelalte dispoziții ale Tratatului FUE, cât și la dispozițiile de același rang, care figurează în special în Tratatul UE și în cartă.
- 108 În această privință, este necesar să se arate, *primo*, că articolul 22 TFUE se situează în partea a doua din Tratatul FUE, care cuprinde dispozițiile referitoare la nediscriminare și la cetățenia Uniunii.
- 109 Articolul 20 TFUE conferă oricărei persoane care are cetățenia unui stat membru statutul de cetățean al Uniunii, care are vocația, potrivit unei jurisprudențe constante, de a fi statutul fundamental al resortisanților statelor membre [Hotărârea din 20 septembrie 2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, punctul 31, Hotărârea din 18 ianuarie 2022, Wiener Landesregierung (Revocarea unei asigurări de naturalizare), C-118/20, EU:C:2022:34, punctul 38 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 9 iunie 2022, Préfet du Gers și Institut national de la statistique et des études économiques, C-673/20, EU:C:2022:449, punctul 49].
- 110 Articolul 22 TFUE coroborat cu articolul 20 alineatul (2) TFUE asociază dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European cu statutul de cetățean al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iunie 2022, Préfet du Gers și Institut national de la statistique et des études économiques, C-673/20, EU:C:2022:449, punctele 49-51, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 18 aprilie 2024, Préfet du Gers și Institut national de la statistique et des études économiques, C-716/22, EU:C:2024:339, punctele 40 și 41).
- 111 Dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European este astfel conferit de cetățenia Uniunii și, contrar celor susținute de Republica Cehă, nu poate fi interpretat, așadar, ca excepție de la o pretinsă regulă potrivit căreia numai resortisanții unui stat membru pot participa la viața politică a acestui stat, care impune o interpretare restrictivă a articolului 22 TFUE. O asemenea interpretare ar fi contrară statutului fundamental pe care cetățenia Uniunii are vocația de a-l avea pentru resortisanții menționați.
- 112 Pe de altă parte, în conformitate cu articolul 20 alineatul (2) și cu articolul 21 TFUE, cetățenia Uniunii conferă fiecărui cetățean al Uniunii un drept fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și a restricțiilor prevăzute de Tratatul FUE și a măsurilor adoptate în scopul aplicării acestora (Hotărârea din 9 iunie 2022, Préfet du Gers și Institut national de la statistique et des études économiques, C-673/20, EU:C:2022:449, punctul 50).
- 113 Există astfel o legătură între, pe de o parte, dreptul de liberă circulație și ședere, precum și, pe de altă parte, dreptul de a alege și de a fi ales al cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European. Așa cum a arătat domnul avocat general la punctele 68 și 69 din concluzii, această legătură a fost stabilită încă de la consacrarea acestui drept de a alege și de a fi ales prin Tratatul de la Maastricht, prin asocierea dreptului menționat cu dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre.
- 114 *Secundo*, potrivit articolului 10 alineatul (1) TUE, funcționarea Uniunii se întemeiază pe democrația reprezentativă, care conferă expresie concretă valorii democrației. Aceasta constituie, în temeiul articolului 2 TUE, una dintre valorile pe care se întemeiază Uniunea (a se vedea în acest

sens Hotărârea din 19 decembrie 2019, Puppink și alții/Comisia, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, punctul 64, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punctul 63).

- 115 Articolul 10 alineatele (2) și (3) TUE recunoaște dreptul cetățenilor Uniunii de a fi reprezentați direct în Parlamentul European și de a participa la viața democratică a Uniunii.
- 116 După cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 74 din concluzii, articolul 10 TUE evidențiază, în ceea ce privește alegerile pentru Parlamentul European, legătura dintre principiul democrației reprezentative în cadrul Uniunii și dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European aferent cetățeniei Uniunii, garantat la articolul 22 alineatul (2) TFUE.
- 117 *Tertio*, articolul 12 alineatul (1) din cartă consacră dreptul oricărei persoane la libertatea de asociere la toate nivelurile, în special în domeniile politic, sindical și civic.
- 118 Dreptul menționat corespunde celui garantat la articolul 11 paragraful 1 din CEDO și trebuie, așadar, să i se recunoască același înțeles și aceeași întindere ca acestuia din urmă, conform articolului 52 alineatul (3) din cartă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 2020, Comisia/Ungaria (Transparență asociativă), C-78/18, EU:C:2020:476, punctul 111], ceea ce nu se opune ca dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă [Hotărârea din 22 iunie 2023, K.B. și F.S. (Invocare din oficiu în domeniul penal), C-660/21, EU:C:2023:498, punctul 41].
- 119 În acest context, din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului reiese că dreptul la libertatea de asociere constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și pluraliste, întrucât permite cetățenilor să acționeze în mod colectiv în domenii de interes comun și să contribuie astfel la buna funcționare a vieții publice (a se vedea în acest sens Curtea EDO, 17 februarie 2004, Gorzelik și alții împotriva Poloniei, CE:ECHR:2004:0217JUD004415898, § 88, 90 și 92).
- 120 Or, rolul primordial al partidelor politice în exprimarea voinței cetățenilor Uniunii este recunoscut, în ceea ce privește partidele politice la nivel european, la articolul 10 alineatul (4) TUE și la articolul 12 alineatul (2) din cartă.
- 121 Partidele politice, printre ale căror funcții se numără aceea de a prezenta candidați la alegeri (a se vedea prin analogie Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 8 iulie 2008, Partidul Muncitoresc Georgian împotriva Georgiei, CE:ECHR:2008:0708JUD000910304, § 142), își asumă astfel o funcție esențială în sistemul democrației reprezentative, pe care se întemeiază funcționarea Uniunii, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1) TUE.
- 122 În consecință, calitatea de membru al unui partid sau al unei mișcări politice contribuie în mod substanțial la exercitarea efectivă a dreptului de a fi ales, astfel cum este conferit la articolul 22 TFUE.
- 123 În al treilea rând, în ceea ce privește obiectivul articolului 22 TFUE, acest articol urmărește, *primo*, să confere cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia dreptul de a participa la procesul electoral democratic din acest stat membru. Acest drept se extinde, după cum s-a arătat la punctul 94 din prezenta hotărâre, la participarea la acest proces prin dreptul de a alege și de a fi ales la nivel european și local.

- 124 *Secundo*, articolul menționat urmărește să garanteze egalitatea de tratament între cetățenii Uniunii, ceea ce implică, pentru ca dreptul de a fi ales al cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia să poată fi exercitat în mod efectiv, un acces egal la mijloacele existente în ordinea juridică națională de care dispun resortisanții statului membru respectiv pentru exercitarea acestui drept în ceea ce privește alegerile locale și alegerile pentru Parlamentul European.
- 125 *Tertio*, din legătura dintre, pe de o parte, libertatea de circulație și de ședere și, pe de altă parte, dreptul de a alege și de a fi ales la aceste alegeri, evocată la punctul 113 din prezenta hotărâre, rezultă că acest din urmă drept urmărește printre altele să favorizeze integrarea progresivă a cetățeanului Uniunii în cauză în societatea statului membru gazdă [Hotărârea din 14 noiembrie 2017, Lounes, C-165/16, EU:C:2017:862, punctul 56, și Hotărârea din 18 ianuarie 2022, Wiener Landesregierung (Revocarea unei asigurări de naturalizare), C-118/20, EU:C:2022:34, punctul 42].
- 126 După cum a subliniat domnul avocat general la punctul 75 din concluzii, articolul 22 TFUE urmărește astfel să asigure reprezentativitatea cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia, cu titlu de corolar al integrării lor în societatea statului membru gazdă.
- 127 În consecință, este necesar să se considere că articolul 22 TFUE, interpretat în lumina articolelor 20 și 21 TFUE, a articolului 10 TUE, precum și a articolului 12 din cartă, impune ca, pentru ca cetățenii Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia să își poată exercita în mod efectiv dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European în acest stat membru, aceștia să beneficieze de un acces egal la mijloacele de care dispun resortisanții statului membru menționat pentru exercitarea efectivă a acestor drepturi.
- *Cu privire la existența unei diferențe de tratament interzise la articolul 22 TFUE*
- 128 După cum reiese din cuprinsul punctului 90 din prezenta hotărâre, legislația cehă instituie o diferență de tratament pe motiv de cetățenie în ceea ce privește posibilitatea de a deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice.
- 129 Republica Cehă, susținută de Republica Polonă, consideră însă, cu titlu subsidiar, că diferența de tratament în discuție nu este contrară articolului 22 TFUE având în vedere că, *primo*, dreptul ceh conferă cetățenilor Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia posibilitatea de a recurge la toate formele de candidatură disponibile, inclusiv la candidatura pe o listă propusă de un partid politic sau de o mișcare politică, înscrierea pe o asemenea listă nefiind condiționată de apartenența persoanei respective la vreun partid sau la vreo mișcare politică.
- 130 *Secundo*, Comisia nu ar fi demonstrat că interdicția ca astfel de cetățeni ai Uniunii să devină membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice ar limita exercitarea dreptului lor de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European, nici că respectivii candidați fără afiliere politică s-ar afla într-o poziție mai puțin favorabilă decât cea a candidaților membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice, o asemenea afirmație fiind de altfel infirmată de datele statistice furnizate de Republica Cehă.

- 131 În această ultimă privință, trebuie amintit că, după cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții, revine Comisiei sarcina de a dovedi existența neîndeplinirii obligațiilor pe care o invocă, fără a se putea întemeia pe vreo prezumție [Hotărârea din 18 iunie 2020, Comisia/Ungaria (Transparență asociativă), C-78/18, EU:C:2020:476, punctul 36 și jurisprudența citată].
- 132 Cu toate acestea, existența unei neîndepliniri a obligațiilor poate fi dovedită, în cazul în care își are originea în adoptarea unei măsuri legislative sau administrative a cărei existență și aplicare nu sunt contestate, prin intermediul unei analize juridice a dispozițiilor acestei măsuri [Hotărârea din 18 iunie 2020, Comisia/Ungaria (Transparență asociativă), C-78/18, EU:C:2020:476, punctul 37 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Comisia/Ungaria (Incriminarea asistenței acordate solicitanților de azil), C-821/19, EU:C:2021:930, punctul 106].
- 133 În speță, neîndeplinirea obligațiilor imputată de Comisie Republicii Cehe își are originea în adoptarea unei măsuri legislative, în special a articolului 1 și a articolului 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice, a căror existență sau aplicare nu este contestată de acest stat membru și ale căror dispoziții fac obiectul unei analize juridice în cererea de sesizare a instanței.
- 134 Prin urmare, trebuie să se examineze temeinicia acestei analize verificându-se dacă diferența de tratament instituită prin articolul 1 și prin articolul 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice conduce la situația în care cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acestuia nu beneficiază de un acces egal la mijloacele de care dispun resortisanții acestui stat membru în vederea exercitării efective a dreptului lor de a fi aleși, cu încălcarea articolului 22 TFUE.
- 135 În ceea ce privește alegerile pentru Parlamentul European, articolul 21 alineatul (1) din Legea privind alegerile pentru Parlamentul European prevede că listele de candidați la aceste alegeri pot fi prezentate de partide și mișcări politice înregistrate, precum și de coalițiile lor. În conformitate cu articolul 22 alineatele (2) și (3) din această lege, resortisanții unui alt stat membru decât Republica Cehă pot figura pe lista candidaților astfel prezentată.
- 136 În ceea ce privește alegerile locale, în conformitate cu articolul 20 alineatul (1) din Legea privind alegerile pentru consiliile municipale, pot constitui un partid electoral în temeiul acestei legi partidele și mișcările politice înregistrate, precum și coalițiile lor, candidații independenți, asociațiile de candidați independenți sau asociațiile de partide sau mișcări politice și de candidați independenți.
- 137 Rezultă că, la alegerile pentru Parlamentul European, numai partidele și mișcările politice, precum și coalițiile lor pot prezenta candidați și, în ceea ce privește alegerile locale, aceste partide și mișcări politice fac parte dintre formațiunile abilitate să prezinte candidații la alegerile respective.
- 138 În conformitate cu articolul 22 alineatele (2) și (3) din Legea privind alegerile pentru Parlamentul European, resortisanții unui alt stat membru decât Republica Cehă pot figura pe lista candidaților prezentată de partidele și de mișcările politice înregistrate, precum și de coalițiile acestora. Republica Cehă afirmă, fără ca acest lucru să fie contestat de Comisie, că o asemenea candidatură este posibilă și în cadrul alegerilor locale, pe o listă prezentată de un partid sau mișcare politică ori coaliția lor și că, în orice caz, candidații independenți pot constitui un partid electoral pentru a se prezenta la aceste alegeri locale.

- 139 Deși este, așadar, posibil, așa cum arată Republica Cehă, ca un candidat care nu este membru al unui partid sau al unei mișcări politice să figureze pe o listă de candidați prezentată de un partid sau de o mișcare politică ori de coaliția lor, trebuie arătat, pe de o parte, că faptul că un cetățean al Uniunii care are reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia care dorește să participe la aceste alegeri nu poate deveni membru al unui partid sau al unei mișcări politice, în temeiul articolului 1 și al articolului 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice, riscă să îl excludă de la participarea la decizia partidului sau mișcării respective în ceea ce privește înscrierea sa pe lista de candidați menționată, precum și locul pe care l-ar putea ocupa pe aceasta sau cel puțin să limiteze această participare.
- 140 În ceea ce privește potențialii candidați care împărtășesc ideile politice ale unui partid sau ale unei mișcări politice, interdicția de a deveni membri ai acestora din urmă, dacă nu face imposibilă înscrierea lor pe o listă a unui partid sau a unei mișcări politice, cel puțin o complică având în vedere că în principiu membrii unui partid sau ai unei mișcări politice sunt cei care aleg candidații care vor fi înscrși pe listele lor, precum și locul pe care îl vor ocupa pe acestea, care poate avea o influență asupra șanselor lor de a fi aleși.
- 141 Această împrejurare plasează cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia într-o situație mai puțin favorabilă decât cea a resortisanților cehi membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice în statul membru menționat, în ceea ce privește posibilitatea de a candida la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European pe lista unui asemenea partid sau a unei asemenea mișcări politice sau a coaliției lor.
- 142 Pe de altă parte, faptul că resortisanții cehi pot alege să candideze fie în calitate de membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice, fie în calitate de candidați independenți, în timp ce cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia nu dispun decât de ultima posibilitate, demonstrează, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 109 din concluzii, că acești cetățeni ai Uniunii nu își pot exercita dreptul de a fi aleși la alegerile menționate în aceleași condiții ca și resortisanții cehi.
- 143 Diferența de tratament stabilită la articolul 1 și la articolul 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice conduce, așadar, la situația în care cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia nu beneficiază de un acces egal la mijloacele de care dispun resortisanții acestui stat membru în vederea exercitării efective a dreptului lor de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European.
- 144 Republica Cehă susține însă că candidații fără afiliere politică sunt numeroși și nu sunt dezavantajați și că apartenența la un partid sau la o mișcare politică nu afectează șansele candidaților de a fi aleși, acestea fiind determinate de activitatea și de personalitatea lor. Datele statistice furnizate de acest stat membru ar atesta astfel absența unui impact negativ al legislației în cauză asupra cetățenilor Uniunii care au reședința în statul membru menționat fără a avea cetățenia acestuia, care doresc să candideze la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European.
- 145 Or, datele statistice care reflectă proporția candidaților independenți la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European în general nu sunt de natură să repună în discuție constatarea, efectuată la punctul 143 din prezenta hotărâre, potrivit căreia diferența de tratament instituită de legislația cehă vizată de acțiunea Comisiei îi privează pe cetățenii Uniunii care au

reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acestuia de un acces egal la mijloacele de care dispun resortisanții acestui stat membru în vederea exercitării efective a dreptului lor de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European.

- 146 Desigur, datele respective permit să se constate că, în ceea ce privește alegerile pentru Parlamentul European, cea mai mare parte a candidaților și a aleșilor au fost membri ai unui partid politic sau ai unei mișcări politice, deși o parte neneglijabilă de candidați și de aleși s-au prezentat la aceste alegeri în calitate de independenți. În plus, în ceea ce privește alegerile locale, este posibil să se deducă din datele menționate că, în cadrul celor patru alegeri la care se raportează, proporția candidaților și a aleșilor membri ai unor partide politice era mai mică decât cea reprezentată de candidații și aleșii independenți.
- 147 Totuși, după cum susține Comisia, aceste constatări nu permit să se deducă nicio concluzie decisivă cu privire la situația specifică a cetățenilor Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia în ceea ce privește exercitarea efectivă a dreptului lor de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European.
- 148 Pe de o parte, acești cetățeni beneficiază în general de o notorietate mai redusă decât resortisanții statului membru de reședință și pot astfel să aibă un interes mai mare decât resortisanții menționați de a beneficia de structurile și de imaginea unui partid pentru a se face mai bine cunoscuți și pentru a-și consolida șansele de a fi aleși. Pe de altă parte, statisticile furnizate de Republica Cehă nu furnizează nicio comparație între cetățenii Uniunii care au reședința în respectivul stat membru fără a avea cetățenia sa și resortisanții acestuia din urmă în ceea ce privește șansele lor de a fi admiși în calitate de candidați independenți pe liste prezentate de un partid politic sau de o mișcare politică.
- 149 În ceea ce privește argumentele prin care se urmărește relativizarea interesului de a candida pe o listă a unui partid sau a unei mișcări politice la alegerile locale, având în vedere modalitățile scrutinului care autorizează alegătorii să voteze pentru candidați pe liste diferite, acestea nu permit să se tragă nicio concluzie cu privire la accesul la o candidatură pe o listă propusă de un partid sau de o mișcare politică pentru cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia.
- 150 În plus, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 111 din concluzii, Comisia, fără a fi contrazisă cu privire la acest aspect de Republica Cehă, susține în mod întemeiat că accesul la o candidatură independentă este supus obligației legale de a depune o petiție semnată de alegători, numărul de semnături fiind determinat de dimensiunea localității în care se prezintă candidatul, în timp ce candidații partidelor sau mișcărilor politice nu sunt supuși unei asemenea obligații.
- 151 În sfârșit, deși efectul pe care îl produc asupra alegătorilor personalitatea candidaților la alegeri și activitățile acestora nu poate fi subestimat, apartenența lor la un partid sau la o mișcare politică, care, prin natura sa, urmărește să obțină pentru candidații săi un rezultat favorabil la alegeri și ale cărei structuri organizaționale, precum și resurse umane, administrative și financiare sunt dedicate urmării acestui obiectiv, este de natură să favorizeze alegerea lor.
- 152 Având în vedere cele ce precedă, este necesar să se constate că diferența de tratament instituită prin articolul 1 și prin articolul 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcărilor politice conduce la situația în care cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia nu beneficiază de un acces egal la mijloacele de care dispun resortisanții

acestui stat membru în vederea exercitării efective a dreptului lor de a fi aleși la alegerile locale și la alegerile pentru Parlamentul European și constituie, așadar, o diferență de tratament interzisă în principiu la articolul 22 TFUE.

– *Cu privire la respectarea identității naționale*

- 153 Trebuie examinate în continuare argumentele Republicii Cehe potrivit cărora articolul 1 și articolul 2 alineatul (3) din Legea privind partidele și mișcările politice urmăresc să asigure protecția sistemului politic și constituțional la nivel național și garantează, așadar, respectarea identității naționale, în sensul articolului 4 alineatul (2) TUE, rezervând numai cetățenilor cehi dreptul de a deveni membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice, în măsura în care aceștia din urmă trebuie să fie priviți ca o „platformă-cheie” pentru activitatea politică la nivel național.
- 154 În această privință, este necesar să se arate, în primul rând, că organizarea vieții politice naționale, la care contribuie partidele și mișcările politice, face parte din identitatea națională, în sensul articolului 4 alineatul (2) TUE.
- 155 Totuși, în al doilea rând, având în vedere că dreptul de a alege și de a fi ales conferit prin articolul 22 TFUE cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat fără a avea cetățenia acestuia privește alegerile locale și alegerile pentru Parlamentul European în statul membru amintit, dispoziția menționată nu implică nici obligația statului membru în discuție de a le asigura acestor cetățeni dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile naționale, nici interdicția ca același stat membru să adopte norme speciale referitoare la procesul decizional din cadrul unui partid sau al unei mișcări politice în ceea ce privește investirea candidaților la alegerile naționale, care ar exclude participarea membrilor partidului sau ai mișcării care nu sunt resortisanți ai statului respectiv la un asemenea proces decizional.
- 156 Argumentul Republicii Cehe potrivit căruia limitarea activității sau a participării cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia la aspectele legate exclusiv de alegerile locale sau alegerile pentru Parlamentul European nu ar putea fi avută în vedere, întrucât o asemenea reglementare ar fi contrară principiului fundamental al egalității de tratament a membrilor unui partid sau ai unei mișcări politice, nu poate fi primit.
- 157 Astfel, din articolul 22 TFUE rezultă că cetățenii Uniunii care au reședința în Republica Cehă fără a avea cetățenia acesteia nu se află într-o situație comparabilă cu cea a resortisanților acestui stat membru în ceea ce privește exercitarea dreptului de a alege și eligibilitatea la alegerile naționale, ceea ce poate justifica un tratament diferit al celor dintâi în raport cu cei din urmă în această privință.
- 158 În al treilea rând, articolul 4 alineatul (2) TUE trebuie interpretat ținând seama de dispozițiile de același rang, în special articolele 2 și 10 TUE, și nu poate scuti statele membre de respectarea cerințelor care decurg din acestea [a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), C-204/21, EU:C:2023:442, punctul 72].
- 159 În această privință, trebuie amintit că principiul democrației și principiul egalității de tratament constituie valori pe care se întemeiază Uniunea, în conformitate cu articolul 2 TUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 iunie 2021, Ungaria/Parlamentul, C-650/18, EU:C:2021:426, punctul 94).

- 160 Articolul 2 TUE nu constituie o simplă enunțare a unor orientări sau intenții de natură politică, ci conține valori care țin de însăși identitatea Uniunii ca ordine juridică comună, valori care sunt concretizate în principii care implică obligații care leagă din punct de vedere juridic statele membre (Hotărârea din 16 februarie 2022, Ungaria/Parlamentul și Consiliul, C-156/21, EU:C:2022:97, punctul 232, precum și Hotărârea din 16 februarie 2022, Polonia/Parlamentul și Consiliul, C-157/21, EU:C:2022:98, punctul 264).
- 161 În plus, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 114 din prezenta hotărâre, potrivit articolului 10 alineatul (1) TUE, funcționarea Uniunii se întemeiază pe principiul democrației reprezentative, care conferă expresie concretă valorii democrației menționate la articolul 2 TUE (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punctul 63 și jurisprudența citată).
- 162 Garantând cetățenilor Uniunii care au reședința într-un stat membru fără a avea cetățenia acestuia dreptul de a alege și de a fi aleși la alegerile locale, precum și la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru menționat în aceleași condiții ca și resortisanților acestuia, articolul 22 TFUE conferă expresie concretă principiilor democrației, precum și, așa cum s-a arătat la punctul 97 din prezenta hotărâre, egalității de tratament a cetățenilor Uniunii, principii care țin de identitatea și de valorile comune ale Uniunii, la care aderă statele membre și a căror respectare trebuie să o asigure pe teritoriul lor.
- 163 În consecință, nu se poate considera că faptul de a admite că asemenea cetățeni ai Uniunii devin membri ai unui partid sau ai unei mișcări politice în statul lor membru de reședință pentru a pune pe deplin în aplicare principiile democrației și egalității de tratament aduce atingere identității naționale a acestui stat membru.
- 164 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se constate că, prin refuzul de a acorda cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă, dar care au reședința în Republica Cehă dreptul de a deveni membru al unui partid politic sau al unei mișcări politice, Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 165 În temeiul articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Republica Cehă a căzut în pretenții în cadrul prezentei acțiuni, se impune ca, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, să fie obligată să suporte și cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, conform concluziilor acesteia din urmă.
- 166 Potrivit articolului 140 alineatul (1) din acest regulament, statele membre și instituțiile care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată. În consecință, Republica Polonă va suporta propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) Prin refuzul de a acorda cetățenilor Uniunii care nu au cetățenia cehă, dar care au reședința în Republica Cehă dreptul de a deveni membri ai unui partid politic sau ai unei mișcări politice, Republica Cehă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 22 TFUE.**

- 2) Obligă Republica Cehă să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de Comisia Europeană.**
- 3) Republica Polonă suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături